

Ikast-Brande Kommune

Naturgeografisk analyse

Ikast-Brande Kommune

03.2010

Ikast-Brande Kommune

Naturgeografisk analyse Ikast-Brande Kommune

03.2010

Version 1.0
Udgivelsesdato marts 2010

Udarbejdet MMPE
Kontrolleret AKJO
Godkendt AKJO

Indholdsfortegnelse

1	Indledning	2
2	Naturgeografiske regioner	3
2.1	Metode	3
2.2	Dannelsen af landskabet	4
2.2.1	Hovedstilstandslinjen	4
2.2.2	Hedesletten	7
2.2.3	Bakkeøerne	8
2.2.4	Smeltevandsaflejringerne (dalene)	8
2.2.5	Yngre moræne med tunneldale	9
2.3	Naturgeografiske regioner i kommunen	9
2.3.1	Region 1: Bakkeøer	9
2.3.2	Region 2: Hedeslette	12
2.3.3	Region 3: Smeltevandsaflejringer (dalsystemer).	12
2.3.4	Region 4: Morænelandskab med tunneldale	14
3	Referencer	15

1 Indledning

Dette notat er udarbejdet som baggrundsmateriale for *Landskabsanalyse - Rumlig og visuel analyse af Ikast-Brande Kommunes væsentligste landskabstræk*.

Den overordnede naturgeografiske analyse er udarbejdet som en del af metoden til at udføre den samlede landskabsanalyse. Ikke alle informationer i dette notat er medtaget i den endelige landskabsanalyse.

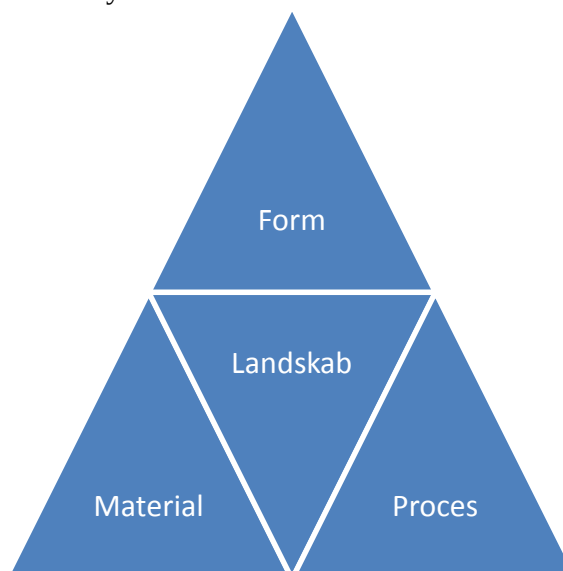
2 Naturgeografiske regioner

De naturgeografiske regioner er inddelt efter de naturgivne former og mønstre der findes i landskabet, det er f.eks. landskabsformer skabt af istiden, jordbundstyperne og terrænet.

De naturgeografiske regioner skal danne grundlag for at undersøge de kulturgeografiske og kulturhistoriske forhold indenfor kommunen. Der er en forventning om at naturgrundlaget bliver afspejlet i især den historiske og også i den nutidige arealanvendelse.

2.1 Metode

Det naturgeografiske landskab er et resultat af de landskabsdannende processer som f.eks. isens mekaniske påvirkning når den bevæger sig henover et landskab, vand og vind der flytter materialer.

Figur 1-1 De tre afgørende faktorer for dannelsen af landskaber.

Formerne i landskabet er afgørende for hvordan vinden og vandet bevæger sig igennem og over landskabet. Materialerne der ligger tilbage i landskabet afspejler processerne og kan ofte understøtte den viden man har om processerne. F.eks. kan smeltevandssand og grus eller ferskvandsaflejringer understøtte teorierne om vandets bevægelse på smeltevandssletten. Materialets sammensæt-

ning afspejles også ofte i den naturlige vegetation i forhold til næringsstofindhold og materialets evne til at holde på nedbør osv. Den menneskelige arealanvendelse afspejler også jordbundsforholdene og materialerne i jordbunden, f.eks. ser man ofte skove eller plantager på de mere sandede jorde og landbrugsarealer på de frugtbare jorde (Vejre og Vikstrøm, 1995)

De tre faktorer vist i Figur 1-1 er afgørende for inddelingen af landskabet i naturgeografiske regioner. Kommunen er inddelt i fire overordnede naturgeografiske regioner, som hver indeholder et antal underregioner. Et eksempel er Region 1: Bakkeøer og under regionen Bording Bakkeø.

En naturgeografisk region er et område dannet ud fra de samme processer, den består af samme type materiale (med mulighed for kompleksitet) og har overordnet de samme former. De enkelte underregioner findes rent geografisk flere forskellige steder indenfor kommunen, men hører til den samme overordnede region. Det kan f.eks. være flere bakkeøer, som ligger spredt på hedesletten men som har samme dannelsesmæssige historie, består af samme materiale og overordnet set har samme former.

Grænsedragningen mellem de forskellige regioner kan være en udfordring, da det sjældent er muligt at se en tydelig grænse mellem f.eks. to jordbundstyper i landskabet, overgangen fra en hedeslette til en smeltevandsdal kan også være så flydende, at det kan være svært at beskrive, hvor sletten stopper og bliver til smeltevandsdal. Grænsedragningen kan ofte diskuteres og det er derfor vigtigt at få den beskrevet for at andre kan arbejde videre med regionerne og forstå regionernes afgrænsning.

Grænsedragningen er især foretaget ved hjælp fra GEUS jordtyper, højdekurver for hele kommunen samt Per Smeds geomorfologiske kort og DJF landskabselementer. Kortene er gjort transparente og der er blevet lagt et topografisk kort som baggrund. Jordtyperne med det topografiske kort nederst er blevet overlagt højdekurverne, ud fra dette kort er regionerne afgrænset.

Skala for landskabsanalysen har også en betydning for hvilket detaljeringsniveau analysen opdeler et landskab. På det kommunale niveau er landskabet opdelt mere detaljeret og kortlægningen afspejler flere nuancer i de naturgeografiske faktorer end ved en kortlægning på det regionale niveau. Der er lagt vægt på de variationer som er interessante ud fra den kommunale planlægning og for kommunens borgere, som skal få en fornemmelse af landskaberne indenfor kommunen.

2.2 Dannelsen af landskabet

2.2.1 Hovedstilstandslinjen

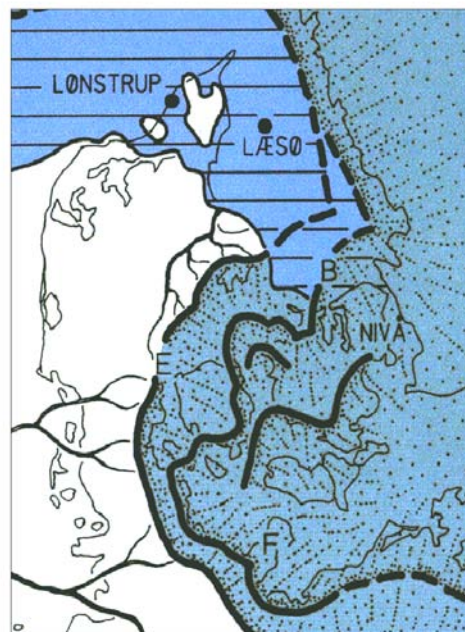
Hovedstilstandslinjen er bl.a. karakteriseret af randmorænen, den markerer isens største udbredelse i sidste istid. Den danner en kontrastrig landskabsgrænse mellem det bakkede og lerede Østjylland og det flade og sandede Vestjylland, hvis flade topografi kun brydes af bakkeøerne. Her stod isen stille igen-

nem de følgende tre tusinde år, kun afbrudt af mindre genfremstød, der fandt sted i takt med de klimasvingninger, der er kendetegnede for perioden.

Ikast-Brande Kommune ligger tæt på den midtjyske israndslinje også kaldet hovedopholdslinjen. Den markerer isens maksimale udbredelse under sidste istid, Weichsel-istiden. Landskabet øst og vest for denne israndslinje ligger stort set i samme niveau og de to landskaber adskiller sig primært fra hinanden ved forekomsten af smeltevandssletter, dødisrelief og dale.

Kommunen ligger hovedsagligt vest for denne israndslinje, hvilket vil sige, at landskabet under sidste istid har ligget som et tundralandskab uden for isen. Den sydøstlige del af kommunen ligger øst for denne linje (omkring Nørre Snede), dette landskab var således dækket af isen under sidste istid.

Overordnet set kan man sige at landskabet i kommunen både er præget af geomorfologiske sub- og proglaciale processer, men primært proglaciale, det vil sige, et landskab foran isen, hvor smeltevand fra gletscherne har præget landskabet. Landskabet omkring Nørre Snede var under sidste istid subglacialt, altså ligget under isen og dermed været dækket af de store gletschere. Dette landskab er derfor yngre og formerne dannet under isen fremstår mere tydeligt end landskabsformerne som blev dannet under forrige istid.

Figur 2 Linje E på kortet viser den største udbredelse af isen under sidste istid. Efter Michael Houmark-Nielsen.

Hedesletten er opstået i forbindelse med smeltevandets afstrømning fra isen. Det proglaciale flodslettemiljø domineres af gletscherflodernes forgrenede netværk af smeltevandssstrømme, der aflejrede vældige masser af sand og grus. Ideelt er smeltevandssletten opbygget som en overskåret kegle, med toppunktet hvor smeltevandet har forladt gletsjerranden og bredt sig vifteformet ud over det isfri land. Smeltevandsafløjningerne fremtræder især som sletter eller fladbundede dale. Afløjningerne består af sorteret, lagdelt materiale, der i Danmark hovedsagligt består af sand og grus. Afløjningerne opstår dels ved at smeltevan-

det medbringer materiale fra isen. De finere partikler bliver ført bort til havet, mens de grovere bliver afsat på vejen. Derudover fjerner vandet de finere partikler fra de aflejringer det passerer på vejen og lader de grovere ligge. De største smeltevandsaflejringer i Danmark er de store midt- og vestjyske smeltevandssletter, "hedesletter", bl.a. Grindsted og Karup hedesletter, hhv. syd og nord for Ikast-Brande Kommune.

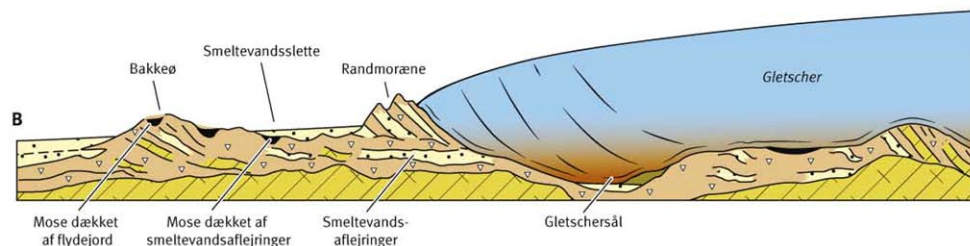

Figur 3 Smeltevandssflod med det typiske flettede strømløb på smeltevandssletten, her fra Myrdalljökull iskappen på Island . Johannes Krüger, Geografisk Institut.

På hedesletten findes bakkeøerne som landskabselementer, der skaber variation i terræn og jordbund.

Bakkeøerne er Danmarks ældste landskab, bevaret fra den næstsidste istid, Saale-istiden, der sluttede for omkring 125.000 år siden. Bakkeøerne er altså 10 gange ældre end morænelandskaberne i det øvrige Danmark. Da isen i Weichsel-istiden stod ved hovedopholdslinjen løb gletscherfloderne videre vest på og afsatte deres materialer af sand og grus ud over lavningerne i Saale-istidens landskaber. Resultatet er, at Saale-landskabets bakker nu ligger tilbage og ligner øer i et "hav" af Weichsel-istidens flodsletter. I mellem istiden, Eem-tiden, har bakkeøerne rummet søer og moser og lignet det "unge" morænelandskab, vi finder nordøst for hovedopholdslinjen i dag. Men i løbet af den lange Weichsel-istid ændrede bakkeø-landskabet karakter, det blev periglacialt overpræget. Det vil sige, at landskabet blev påvirket af permafrost og iskiler. Iskilerne kan visse steder ses som sandfyldte frostspalter, der i tundratiden var fyldt med is. Jord-

udfyldningen af iskilerne var en del af en omfattende udjævning af bakkeø-landskabet, så alle egentlige glaciale landskabsformer mangler.

Figur 4 Skitse der illustrerer et snit gennem f.eks. Ikast-Brande Kommune på ca. 40 km under sidste istid, med israndslinjen midt i skitsen.

I Figur 3 ses en skitse af et profil gennem f.eks. Ikast-Brande Kommune under sidste istid. Mod øst ligger isen over landskabet omkring Nørre Snede, isen skubber materiale foran sig og danner randmorænen. Foran randmorænen ligger landskabet dannet under forrige istid isfrit og bliver påvirket af smeltevandet fra isen. Her ligger smeltevandssletten med smeltevandsfloderne, de højeste partier af det gamle morænelandskab ligger hen som tundralandskab med bakkeøer.

Tilstedeværelsen af permafrost medfører at smeltevand og regnvand må løbe af på jordoverfladen. Når vandet løber det samme sted forår efter forår, dannes der efterhånden små dale. De ses ofte som bidale eller kløfter, der gennemfurer siderne af de fleste store istidsdale, hvor landskabet øst for hovedopholdslinjen lå isfrit under sidste istid.

Smeltevandsaflejringer optræder som en vigtig del af istidslandskabet. Da Danmark i sidste istid lå i isens randzone, spiller smeltevandsaflejringerne en fremtrædende rolle i landskabet specielt i Vest- og Midtjylland. Landskabet i Ikast-Brande Kommune lå helt tæt på randen af isen, hvilket præger landskabet i dag. Tæt på isranden vil mængden af smeltevand være voldsom, det har været store mængder vand der er kommet ud under isen. Smeltevandet vil søge den letteste vej ud mod randen og finder vej i revner og sprækker i isen. Vandet samles i større strømme i og under isen og løber i tunneller ud mod randen. Smeltevandet medbringer enorme mængder af erosionsmateriale. Aflejringer af dette materiale afhænger af strømhastigheden, som aftager væk fra isranden.

2.2.2 Hedesletten

Landskabet er sammensat af smeltevandssletten med de eroderede bakkeøer, som var bakker skabt ved den forrige istid. Det er dog tvivlsomt om hele systemet af smeltevandssletter og dale i Vestjylland udelukkende er opstået under sidste istid. De ældre istiders gletschere har også efterladt et system af smeltevandssletter. De vestjyske smeltevandssletter, som f.eks. i Ikast-Brande Kommune, er højst sandsynlig en blanding af gamle sletter fra forrige istid og sletter fra sidste istid. Nørlund Bakkeø i den centrale del af kommunen, er et eksempel

på en del af det ældre morænelandskab og kan ikke være dannet af isen øst for Bakkeøen. Smeltevandets har fulgt det eksisterende terræn og har ikke bevæget sig på begge sider af Nørlund Bakkeø da det har været nemmere at løbe uden om end henover. Smeltevandets har fulgt de eksisterende lavninger og dale i landskabet. Hele landskabsmosaikken af smeltevandssdale og bakkeøer er en kombination af levn fra det tertiære landskab, dannelse af bidale og kløfter under permafrosten og smeltevandets påvirkning.

Kegleformede flade slettelandskaber, hvor materiale er blevet aflejret af smeltevandets.

2.2.3 Bakkeøerne

Efter forrige istid har morænelandskabet ligget i Ikast-Brande Kommune som det gør i øst Danmark i dag med glaciale serier af bundmoræner, randmoræner og smeltevandssletter. Morænelandskabet blev omdannet til slettelandskab i slutningen af sidste istid, hvor isen øst for kommunen smeltede. Flere steder er overgangen fra slette til bakkeø svær at se i landskabet. Andre steder fremstår bakkeøerne tydeligt, som f.eks. Isenbjerg bakkeø, de steder bryder bakkeøerne med de jævne former i landskabet.

Jordbunden i bakkeøerne består af smeltevandssand og grus, med lommer af flyvesand aflejret efter at isen er smeltet. Flyvesandet er ældre indsander og består af dæksand og inaktive gamle klitter. Indlandsklitområderne, indsander, har været inaktive i flere perioder siden istidens afslutning.

2.2.4 Smeltevandssaflejringerne (dalene)

Der er en mange steder, rent topografisk, en flydende grænse mellem smeltevandssletter og smeltevandssdale, som f.eks. ved smeltevandssdalene som i dag rummer hhv. Fjederholt å og Holtum å.

Andre smeltevandssfloder fremstår i dag mere markante i landskabet og her har vandet formodentlig strømmet i tunneldale fra forrige istid, som f.eks. Skjern eller Brande ådale.

Der har været vand mere eller mindre over det hele, men der hvor ferskvandssaflejringerne er tydelige på jordartskortet har vandet opholdt sig længere, hvilket har givet grundlag for, at der har aflejret sig organisk materiale på disse steder. Det er ikke nødvendigvis dale, men har i mange tilfælde været lavere liggende områder mellem bakkeøerne, hvor vandet har fundet hen og som har været våde i længere tid end den omkringliggende hedeslette.

Ådalene øst for hovedopholdslinjen er først og fremmest dannet af is og gletchere under forrige istid, efterfølgende har smeltevandets under og efter sidste istid primært bevæget sig i de eksisterende dale foran isen. På det seneste er der undersøgelser, der tyder på, at der foruden de glaciale kræfter også er tektoniske kræfter, som har været afgørende for det landskab vi ser i dag. Ådalene som har ligget foran isen under sidste istid fremstår generelt mindre markante og

bredere end de yngre Østdanske tunneldale skabt under sidste istid. Dette skyldes processer som erosion, jordflydning m.m. under sidste istid.

2.2.5 Yngre moræne med tunneldale

I den syd østlige del af kommunen findes et landskab som har ligget under isen under sidste istid. Det er derfor et yngre landskab end det der findes i resten af kommunen. Landskabet omkring Nørre Snede ligner det landskab som findes i øst Danmark. Her er landskabsformerne ikke eroderet og slidt væk af smeltvand, frost m.m.

Her findes tunneldale som er dannet under isen, hvor vandet og materialet (store sten m.m.) under isens tryk har boret sig ned i undergrunden og skabt terrænmæssigt meget mere markante dalsystemer end smeltet vandet har kunnet uden for isen, hvor den har kunnet brede sig ud.

Det er karakteristisk for dalstrækningerne i den syd østlige del af kommunen er, at de skærer sig ned i højtliggende, flade landskaber, hvorved den øverste kant, dalskuldren, ligger i samme niveau på begge sider af dalen. Dalene kaldes tunneldale, da man antager, at vandet har løbet under isen i lukkede kanaler. Smeltet vandet har således løbet under gletsjerisen under sidste istid for ca. 10.000 år siden og skabt dalsystemerne

Det nyere morænelandskab i den sydøstlige del af kommunen kan være opstået som en randmoræne hvor isen har stået og skubbet materiale frem og tilbage. De landskabsformer man kan se i dag er således materiale der har været transporteret foran og ovenpå isen. Det mere reliefrigt dødislandskab som også ses er opstået ved aflejring af ler, sand, grus og sten oven på og mellem dødis eller stagneret is, dvs. den del af en afsmeltende gletsjer, der ikke længere er i bevægelse. Smeltningen af de sidste dødisklumper efterlader ofte vandfyldte dødishuller.

Fladbakker (plateaubakker), er opbygget af sedimenter afsat i issøer opstemmet mellem dødismasser og indgår ofte som karakteristiske elementer i dødislandskaber. Et dødislandskab er karakteriseret ved at være kuperet med mange bakker og lavninger.

2.3 Naturgeografiske regioner i kommunen

2.3.1 Region 1: Bakkeøer

Indeholder 6 underregioner.

1a: Bording bakkeø

Jordbundstype: Smeltvandssand og grus med enkelte lommer af ferskvandsdannelser, som har været søer/moser i lavninger på bakken. Der er ligeledes i kanten af bakkeøen flyvesand aflejret efter isen.

Terræn: Bakkeøen er små kuperet med små bakket terræn. Sammenlignet med hedesletten som ligger i niveau mellem 55 og 65 moh. ligger Bording Bakkeø i kote 70 til 120 moh. I den nordvestlige del af bakkeøen er der ikke markante højdeforskelle mellem hedesletten. I den sydlige del omkring Moselundgård og Hørbylund plantager er bakkeøen afgrænset markant ned mod åen og kommunegrænsen.

Afgrænsning: Bakkeøen er i den østlige del klart afgrænset mod åen i kraft af topografi og jordtype. I den vestlige del afgrænses den mod hedesletten og jordtyper og topografi, hvor bakkeøen fremstår mere kuperet end den flade hedeslette.

1b:Skovbjerg Bakkeø

Den del af Skovbjerg Bakkeø som ligger inden for kommunen er den østligste del af en af de største bakkeøer i Danmark.

Jordbundstype: Smeltevandssand og grus blandet med moræne sand og grus. Der er ligeledes i kanten af bakkeøen flyvesand aflejret efter isen.

Terræn: Bakkeøen ligger i kote 70 til kote 95 de højeste steder. Det er særligt den østligste spids af bakkeøen der terrænmæssigt afgrænser sig fra hedesletten. Den største del af bakkeøen ligger længere mod øst uden for kommunen.

Afgrænsning: Området er klart afgrænset mod øst topografisk. Mod nord og syd er det særligt jordbunden afgrænser den fra smeltevandsaflejringerne.

1c:Isenbjerg Bakkeø

Er en af de mindre bakkeøer, men har stor værdi, da den er tydelig og nemt giver et indtryk af bakkeøen som landskabsform

Figur 5 Isenbjerg bakkeø. Foto: Erik Nygård

Jordbundstype: Smeltevandssand og grus. Der er ligeledes i den sydøstlige del af bakkeøen flyvesand aflejret efter isen.

Terræn: Som billedet viser, er Isenbjerg meget synlig på den flade bakkeø, på trods af at den ikke ligger højere end mellem kote 80-90.

Afgrænsning: Det er topografien og den homogene jordtype som adskiller regionen fra den flade hedeslette med ekstramarginale smeltevandsaflejringer og ferskvandsaflejringer.

1d:Nørlund Bakkeø

Jordbundstype: Smeltevandssand og grus med enkelte lommer af ferskvandsdannelser, som har været søer/moser i lavninger på bakken. Der er flere steder oven på og i kanten af bakkeøen flyvesand aflejret efter isen. Man kan nærmest tale om at der er en klit som har lagt sig oven på og i lavningerne omkring bakkeøen, så den er en kombination af en klit og en bakkeø. Den meget sandede jordbund og terrænet gør den ikke særlig velegnet som landbrugsjord.

Terræn: Nørlund bakkeø er ikke terrænmæssigt særlig markant i terrænet, den ligger mellem kote 65 og et enkelt sted op til kote 90.

Afgrænsning: Regionen afgrænses mod nordøst af topografien. Den øvrige østlige og sydlige grænse er mere diffus både i forholdt til terræn og jordbund.

1e: Bakkeøer syd for Brande

Jordbundstype: Bakkeøerne består smeltevandssand og grus med enkelte lommer af ferskvandsdannelser, som har været søer/moser i lavninger på de enkelte bakker og imellem bakkerne. Mellem gruppen af mindre bakkeøer ligger større mængder flyvesand.

Terræn: Bakkeøerne ligger højt sammenlignet med det omkring liggende terræn, da det omkringliggende terræn ligger lavt mellem kote 30 og kote 40 og bakkeøerne ligger kote 50 og op til 75.

Afgrænsning: De tre bakkeøer afgrænses mod syd af smeltevandsaflejringerne og terrænet ned mod Kartoft å. Mod nord er det jordbunden og terrænet ned mod Brande og Skjern å.

1f:Blåhøj Bakkeø

Jordbundstype: Smeltevandssand og grus med enkelte lommer af ferskvandsdannelser, som har været søer/moser i lavninger på bakken. Der er ligeledes øverst på bakkeøen en lomme af morænegrus. I kanten af bakkeøen ligger flere steder flyvesand aflejret efter isen.

Terræn: Ikke terrænmæssig markant, mest tydelig ned mod Kartoft å mod nord.

Afgrænsning: Blåhøj Bakkeø er mod øst og nord afgrænset af smeltevandsaflejringerne og terrænet ned mod Kartoft Å. Mod syd og vest er det smeltevandsaflejringerne der afgrænser bakkeøen.

2.3.2 Region 2: Hedeslette

Jordbundstype: Ekstra marginale aflejringer består både af sand og grus. Jordbundstypen forekommer på hedesletterne ud for hovedopholdslinjen, hvor den blev afsat i forbindelse med afsmeltningen af isen.

Terræn: Terrænet hælder svagt fra øst mod vest, som den retning smeltevandet har bevæget sig i. Det vil sige, at terrænet svagt skråner ud mod havet mod vest, hvor smeltevandet fra sidste istid har bevæget sig ud i havet.

Afgrænsning: Hedesletten bliver ligesom det samlede matriks for hele landskabet vest for hovedopholdslinjen. Det flade slettelandskab mellem bakkeøerne og flere steder med den glidende overgang til smeltevandsaflejringerne.

2.3.3 Region 3: Smeltevandsaflejringer (dalsystemer).

Ådalene øst for hovedopholdslinjen er først og fremmest dannet af is og gletcherer under forrige istid, efterfølgende har smeltevandet under og efter sidste istid primært bevæget sig i de eksisterende dale foran isen. På det seneste er der undersøgelser, der tyder på, at der foruden de glacial kræfter også er tektoniske kræfter, som har været afgørende for det landskab vi ser i dag. Ådalene som har ligget foran isen under sidste istid fremstår generelt mindre markante og bredere end de yngre Østdanske tunneldale skabt under sidste istid. Dette skyldes processer som erosion, jordflydning m.m. under sidste istid.

Indeholder 6 underregioner

Regionerne består primært af ferskvandsdannelser af både organisk (tørv og gytje) og mineralske materialer (ler og sand). Forekomsten af ferskvandsaflejringer er knyttet til nuværende og tidligere vandløbssystemer og søer. I kommunen følger ferskvandsdannelserne hedesletternes gamle afstrømningsretninger.

3a: Karup Ådal

I den nordligste del af kommunen og følger den nordøstlige grænse og løber ned og har nok oprindeligt skåret sig ned mellem de to dele af Bording Bakkeø.

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: Ådalen er mest markant i den nordlige del af kommunen, hvor hedesletten ligger i terræn omkring kote 60 - 55, mens ådalen ligger i kote 45.

Længere mod sydøst er terrænet omkring ådalen mindre markant og bliver først markant igen øst for Bording Bakkeø.

Afgrænsning: Topografi og jordbund.

3b:Store Å Adal

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: Ligger meget i niveau med den omkringliggende hedeslette.

Afgrænsning: Jordbundstypen, forholdsvis homogen ferskvandsdannelser og den omkringliggende hedeslette. Ikke terrænmæssigt så markant i landskabet.

3c:Fjederholt ådal

Løber syd for Skovbjerg Bakkeø.

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: Ikke terrænmæssigt så markant i landskabet

Afgrænsning: jordtypen.

3d: Holtum ådal

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: At dømme ud fra højde kurver er den ikke specielt markant i terrænet.

Afgrænsning: Dels jordarten og dels højdekurver.

3e:Skjern/Brande ådalsystem

Skjern å går øst om Brande, Brande Å går gennem Brande by

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: Visuel synlig i landskabet.

Afgrænsning: Højdekurver og jordarten

3f:Karstoft ådal

Udspringer længere mod vest af Skjern Å, er stort dal system der oprindeligt har samlet sig i Skjern Å da vandet løb fra øst mod vest. I den sydlige del løber det tæt på Omme ådal.

Jordbundstype: Ferskvandsdannelser.

Terræn: Synlig i den vestlige del af kommunen mellem to bakkeøer, flader ud længere mod øst.

Afgrænsning: højdekurver ellers primært jordbundstyper.

2.3.4 Region 4: Morænelandskab med tunneldale

Det nyere morænelandskab i den sydøstlige del af kommunen kan være opstået som en randmoræne hvor isen har stået og skubbet materiale frem og tilbage. De landskabsformer man kan se i dag er således materiale der har været transporteret foran og ovenpå isen. Det mere reliefrikt dødislandskab som også ses er opstået ved aflejring af ler, sand, grus og sten oven på og mellem dødis eller stagneret is, dvs. den del af en afsmeltende gletsjer, der ikke længere er i bevægelse. Smeltningen af de sidste dødisklumper efterlader ofte vandfyldte dødishuller. Fladbakker (plateaubakker), er opbygget af sedimenter afsat i issøer opstemmet mellem dødismasser og indgår ofte som karakteristiske elementer i dødislandskaber. Et dødislandskab er karakteriseret ved at være kuperet med mange bakker og lavninger.

Det er karakteristisk for dalstrækningerne i den syd østlige del af kommunen er, at de skæres sig ned i højtliggende, flade landskaber, hvorved den øverste kant, dalskuldren, ligger i samme niveau på begge sider af dalen. Dalene kaldes tunneldale, da man antager, at vandet har løbet under isen i lukkede kanaler. Smeltevand har således løbet under gletsjerisen under sidste istid for ca. 10.000 år siden og skabt dalsystemerne

Jordbundstype: Ekstramarginale aflejringer, moræne sand og ler med en kompleksitet af flyvesand og ferskvandsaflejringer.

Terræn: Markant kuperet terræn sammenlignet med resten af kommunen. Ligger højt i landskabet op til kote 125. Dødispræg.

Afgrænsning: Det markante skift i terræn og topografi, og til dels skiftet fra den homogene hedeslette med ekstramarginale aflejringer.

3 Referencer

<http://geocenter.dk/xpdf/geoviden-2-2005.pdf>

<http://www.skovognatur.dk/Ud/Naturkanon/landskabsformer/default.htm>

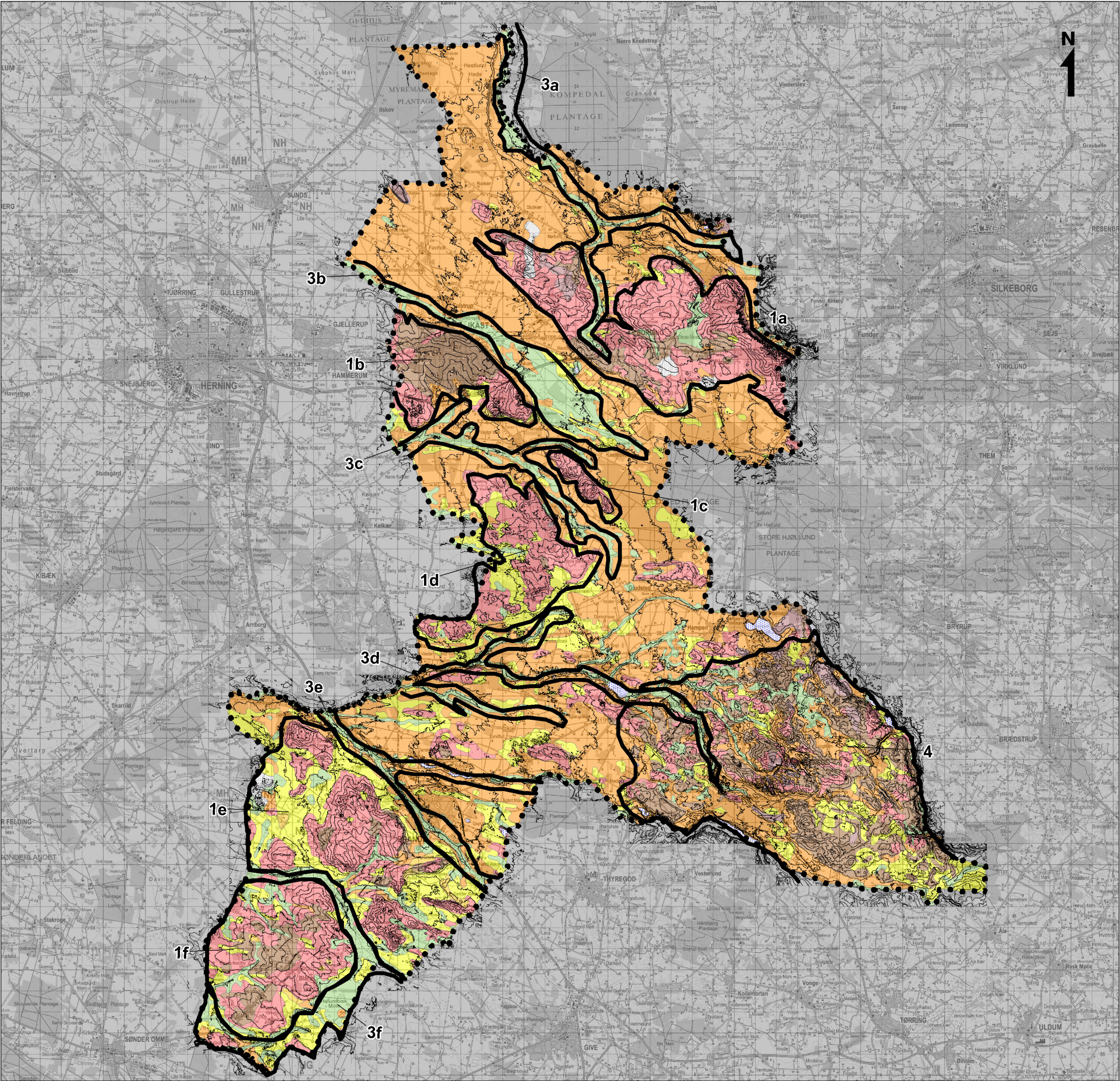
Digitalt kort over Danmarks Jordarter 1:200.000, kort teknisk beskrivelse.

Danmarks Landskabsformer og materialer - indledning til Danmarks jordbundsgeografi. Johannes Krüger, Geografisk Institut 1995.

Glacialmorfologi - fladlandsgletscheren og landskabet. Johannes Krüger, 1989. Geografisk Central institut, Københavns Universitet.

Danske Landskaber, Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelser (GEUS), Miljøministeriet. 2001.

Guide til det danske Landskab, Henrik Vejre og Thomas Vikstrøm. RHODOS Internationalt forlag for Videnskab og Kunst.. 1995.

- ES - Flyvesand
- FS - Ferskvandsdannelser
- MS - Morænesand og -grus
- ML - Moræneler
- DS - Smeltevandssand og -grus
- TS - Ekstramarginale aflejringer
- GC - Miocænt sand med vekslende lag af brunkul og ler (tertiær)
- SØ - SØ

Region 1: Bakkeøer

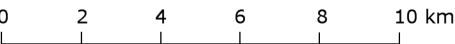
- 1a: Bording bakkeø
- 1b: Skovbjerg Bakkeø
- 1c: Isenbjerg Bakkeø
- 1d: Nørlund Bakkeø
- 1e: Bakkeøer syd for Brande
- 1f: Blåhøj Bakkeø

Region 2: Hedeslette

Region 3: Smeltevandsaflejringer (dalsystemer).

- 3a: Karup Ådal
- 3b: Store Å Ådal
- 3c: Fjederholt Ådal
- 3d: Holtum ådal
Skjern/Brande ådalsystem
- 3f: Karstoft ådal

Region 4: Morænelandskab med tunneldale

Ikast-Brande Kommune			
Landskabsanalyse Ikast-Brande			
Oversigtskort		WBS-nr.	72845Z
Jordarter		Tegn/Udarb.	BOEI / LIJN
		Kontr.	CCCC
		Godk.	DDDD
Bemærkninger		Mål	1:190.000
Beskrivelse af den seneste revision		Dato	23. mar. 2010
COWI A/S		Dokument nr.	Rev.
Parallelvej 2		Oversigtskort	0
2800 Kongens Lyngby			
Telefon 45 97 22 11			
Telefax 45 97 22 12			
www.cowi.dk			